

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын Тываобласть болгаш Кызылхоорай комитеттериниң, ажилчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1925 чылда үндөзүлгөнгө. 1953 июль 14 ВТОРНИК № 134 (2819) ӨРТӨЗ 20 КОП.

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

Японияны хөй-ниити ажилдакчызы Икуо Оямага делегейниң Сталинчы шаанналын хүлээди бергени (1 арын). ПАРТИЯИ АМЫДРАЛ: Организациястыг ажилды күштедирер (2 арын). Нийтининь малынга чем белеткээр

ажылда четпестерни дарый узуткаар (2 арын). О. Губарева.—Калбак эргилдиги социалистг бұдуруге дугайында (2 арын). В. Самойлов.—Бижик бөлгүм-сринге арифметиканы башкылаар дугайында (3 арын).

Солун чагыдылганы болгаш таргылганы экижидер (3 арын). Ли Сын Ман чаа чөггөлөрүн белеткер турар (4 арын). Кореяда болуушкуннар (4 арын). Күш-Култура болгаш спорт Красноярск — Кызыл (4 арын).

Партияның үнү — улустун үнү

Чоокта чаа парламенттылаан, Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын Төп Комитетиниң Пленумун дугайында информастыг дынады болгаш ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун доктаалы бистин улустуң кичээнгейлиг төвүндө турар. Коммунистг партия, бүгү совет улус СЭКП-ниң Төп Комитетиниң Пленумунун доктаалын изин-биле, долу чангыс эп-сеткилдиг чүүлүнүп, Берияның партияга удур, күрүнеге удур кем-буруулуг үлгүдиглерин узуткаары-биле партия ТК-зының Президиумунун ап чорутканы карачагышын, өй-шаанда болгаш шиптирлиг кемчелери кылдыр көрүп оларны деткип турар. Берияның кем-буруулуг үлгүдиглерин дугайында керекти ССРЭ-ниң Дээди судунга көөрү-биле шилчидер дугайында ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун доктаалына совет кижилер сеткил ханыгышкыны-биле журашканын.

Партия комитеттерининь партия активтери-биле кады пленумдарының дугайында, Москва, Киев, Ленинград, Ленинградтың болгаш өске-каз хоорайларының бұдуругелеринге ажилчыларының болгаш албан-хаакчытарының хуралдарының дугайында чуртун аны-бүрү райо-нардында кээп турар дынадылар партияның, чазактың болгаш совет улустун бузулбас чангыс-эвинин чаа тодаргай бадыйткаашкыны болуп турар. Ораторларының сеткил ханыгышкыны чугааларында, чангыс эп-сеткилдиг үндүргөн резолюцияларда партияның болгаш бүгү совет улустун чангыс-аай тура-соруу илеретин турар. Миллион-миллион совет кижилер партияның болгаш улустун өжөтөн дайыны Берияның кем-буруулуг үлгүдиглерин килеңээшкениниң кармап, революстуг серемчиледи бедидеринче кыйгырып турарлар.

СЭКП-ниң Ленинград область болгаш хоорай комитеттерининь катышкан пленумунга чүве чугаалааш, Киров заводунун прокат цехинин удур мастери эш Байков мынча деп меделгэн: —Киж көөр хөөн чок дайын, делегей империализминин агентизи Берияны партиядан үндүрер дугайында партияның Төп Комитетиниң Пленумунун доктаалын болгаш ону судка шилчидер дугайында Дээди Советтиң Президиумунун доктаалын Киров заводунун коммунистери болгаш бүгү ажилчылары изин-биле чүүлүнүп көрүп турар. Дайзыннарның бүгү планы, оларның бүгү бодалдары бистин партияның, чазактын болгаш улустун бузулбас чангыс-эвинге чылча шаптынар турган болгаш чылча шаптынар-даа дээрзин Берияны сойгалап илереткен чорук база катап көргүзүп турар. Бис серемчилевисти улам бедик көдүрүп, Төп Комитетти долгандыр улам сырый катыгар бис.

СЭКП ТК-ның Пленумунун доктаалын партия активтери-биле катышкан пленумдары болза, партияжы хүрээликниң кан деп чангыс-эвинин, бодунун Төп Комитетиниң долгандыр партияның сырый катышканының күчүлүг көргүзүү болган.

СЭКП-ниң Ленинград область болгаш хоорай комитеттерининь катышкан пленумунга чүве чугаалааш, Киров заводунун прокат цехинин удур мастери эш Байков мынча деп меделгэн: —Киж көөр хөөн чок дайын, делегей империализминин агентизи Берияны партиядан үндүрер дугайында партияның Төп Комитетиниң Пленумунун доктаалын болгаш ону судка шилчидер дугайында Дээди Советтиң Президиумунун доктаалын Киров заводунун коммунистери болгаш бүгү ажилчылары изин-биле чүүлүнүп көрүп турар. Дайзыннарның бүгү планы, оларның бүгү бодалдары бистин партияның, чазактын болгаш улустун бузулбас чангыс-эвинге чылча шаптынар турган болгаш чылча шаптынар-даа дээрзин Берияны сойгалап илереткен чорук база катап көргүзүп турар. Бис серемчилевисти улам бедик көдүрүп, Төп Комитетти долгандыр улам сырый катыгар бис.

СЭКП ТК-ның Пленумунун доктаалын партия активтери-биле катышкан пленумдары болза, партияжы хүрээликниң кан деп чангыс-эвинин, бодунун Төп Комитетиниң долгандыр партияның сырый катышканының күчүлүг көргүзүү болган.

КИЕВТИҢ МАШИНА ТУДУЖУЛАРЫНЫҢ ҮНҮ

КИЕВ. Ажил хүнүнүн соола Киевтиң «Большевик» заводунун машина тудуужулары ук заводтун хуралына чылгыл келгенер.

Совет күрүнени суларадарычеге утланган Берияның партияга удур болгаш күрүнеге удур кем-буруулуг хөдөлүшкенин илеретип турар СЭКП Төп Комитетиниң Пленумунун шиптиринин дугайында Украинаның Коммунистг партиязының ТК секретары эш Кириченкоң меделгени чыгарганын улуг кичээнгей-биле дынааанар.

Индирде механик-септелге цехинин токари эш Малинин. Ол мынча деп чугаалаан: —Авантюрист болгаш империализминин хөдөлүшкени, партияны болгаш совет улустун бужар бак дайыны Берияның кем-буруулуг үлгүдиглерин узуткаары-биле Совет Эвилелиниң Коммунистг Партиязының Төп Комитетиниң өй-шаанда кылган шиптирлиг кемчелерин «Большевик» заводтун машина тудуужулары бистер бүрүнү-биле чүүлдүг деп көрүп тур бис.

бүрүнүчү үлгүдиглериниң оруунче кирген-дир. Ол бистин чуртувуска коммунистг тургузуушкунунун хөдөон шиптирлерин оралдажып, бистин партиявыстын болгаш чоңу-вустун чангыс-эвин суларадарын бугу-ле аргалар-биле оралдажып турган-дыр.

Коммунистг партияның политиказынын мерген угаанының болгаш шиптирлерин бис он-он чылдарда бүзүрүзү бис. Бистин партиявыстын XIX съездизиниң шиптирлерин амыдыралга боттандырышсаан, совет улус СЭКП Төп Комитетиниң удур-

тулгазы-биле эчид улуг сорулга—коммунизмниң тилдегизинче бузу-реддиг болгаш ылаптыг бурунгаар-лап олурар. Индириже шөй энди-лер цехтин ажилчыны эш Арсентьева, механик-септелге цехинин брига-дир эслери эш Кабачев, химия аппаратура цехинин парторганизация секретары эш Дубиня олар база үнү, чүве чугаалаанар.

Чурттуң ховуларында

ПИНСК. Польсесьеде изиг хүннер болуп турар. Көктараа, арбай, сула, кызылтас болгаш хендир быжып турар. Муруну районнарның дык хөй көдээ ажил-агый артельдери тара култураларын бышканнап кезип кирипкен.

НАМАГАН. Фергена шынаазының сонгу талакы даг эдектерининь районнарында тараа ажап алышыкты эгелээн. Эрткен чылга бодаларга

ийн катап хөй боду-чоруур комбайнар шөлдөргө үнүпкен. Бо чылын тараанын хөй нуруузу машиннар күжү-биле ажаап алдыр.

ТАЛАСС. Таласс шынаазында тараан тапкы изиг хүнге дүргени кочу-чот быжып турар. Дык хөй черде тапкы ажаап алдыр кылдыр бижка берген. Областың колхозтары тапкы бурзуунуң сыгышкынычче кирип эгелээн. (СЭТА).

ЧЕРНИГОВ. Остер хеминин ийги-лаанда колхозчулар механизаторларын дузаламчызы-биле балгаштыг черлерни ажыгалга кириери-биле ажыдалап турарлар. Магистрал каналдың казышкыны дооступ турар. Балгаштыг черлерден муң-мун гектар черлерни ажыгалга кириген. Шыктын културажыткан черинден бо чайын гектардан 40 центнер тарымал сизинин колхозчулар кезип ап турар.

Остер хеминин ийгилак-чавыс черлеринге эрткен чылын кургаткан муң гектар черни бо чылын колхоз-

Японияның хөй-ниити ажилдакчызы Икуо Оямага делегейниң Сталинчы шаанналын хүлээди бергени

Июль 9-та, четвертге, Кремльдин Свердловский залына совет хөй-ниитинин хөй саныг төлээлекчилери олуржуп турунда, тайбың дээш шылгарангай демиселди, Тайбың камгалалының япон комитетининь даргазы профессор Икуо Оямага делегейниң Сталинчы шаанналын тыпсып берген.

Лауреатка байыр чедирери-биле Тайбың камгалалының совет комитетининь, Совет хөреэженеринин антифашистг комитетининь, Совет аны-яктарын антифашистг комитетининь кижигүннери, ССРЭ-ниң Эртменер Академиязының институттарының болгаш Москваың М. В. Ломоносов аттыг күрүне университетининь эртем ажилдакчылары чедип келген. Олурушканының аразында — эртемденер, чогаалчылар, совет култураның болгаш уран-чүүлүн ажилдакчылары, Москва бұдуругелерининь чартыкчылары, совет парлаганың төлээлекчилери.

Хүндүскүңүң ийи шаң... Залга Икуо Ояма болгаш оон кадайы дээрги Ояма, «Улустар аразында тайбыны быжыглаары дээш» деп делегейни Сталинчы шаанналының талазы-биле комитеттин даргазы академик Д. В. Скобельцын, комитеттин кижигүнү И. Г. Эренбург, Тайбың камгалалының совет комитетининь даргазы Н. С. Тихонов болгаш өскелер-даа кирип келген. Тайбың талалкчыларының бүгү делегей шимчээшкениниң суралдыг ажилдакчызы, тайбың аныкшылдыг, демократтыг Япония дээш хоочун болгаш эрес маадыр демиселчи Ояман чылганнар димиттиң үр адыш часкаашкыны-биле уткан.

«Улустар аразында тайбыны быжыглаары дээш» деп делегейни Сталинчы шаанналын профессор

Икуо Оямага тыпсыр дугайында 1951 чылдың декабрь 20-де комитеттин доктаалын орус болгаш япон дылдарга номчутуунуң.

Академик Д. В. Скобельцын Японияның төлээлекчизинге Тайбының Сталинчы шаанналын тыпсыканының ужуру-дузанын дугайы болгаш лауреаттың чуртталга оруун бодунун кыска сөзүңге чугаалап, милитаризмче удур, Ыраккы Чөөн-чүккө болгаш бүгү делегей тайбыны камгалаар дээш демпоске оон шылгарангай ачы-хавыязын меделгээн. Академик Скобельцын лауреаттың диплому болгаш алтын медальды Икуо Оямага хүлээди берип турунда, залга база катап лимитти адыш часкаашкыны болган.

«Улустар аразында тайбыны быжыглаары дээш» деп делегейниң Сталинчы шаанналының талазы-биле комитеттин

Л. Н. Толстойнун төрүтүнгөн хүнүндөн бээр 125 чыл болганынга

Улуг орус чогаалчы Лев Николаевич Толстойнун төрүтүнгөн хүнүндөн бээр 125 чыл өө бо чылдың сентябрьда болур. Сестүн генийлиг чурукчузунун юбилейин калбаа-биле меделгезинге совет хөй-ниити белеткенн турар. К. А. Фелициниң даргалары юбилея комиссиязынын июль 7-де болган хуралына юбилей-биле холбаштыр чорудар хемчелерни чугаалажы көргөн.

ВЛКСМ ТК-ның, ВЦСПС-тин, ССРЭ-ниң эртемнер Академиязының, оон үндүрер черлеринин, уран-чүүл херектеринин талазы-биле Кол эрелдизин, ССРЭ-нин култура министрствозунун, политиктиг болгаш эртем билгилери непередиринин талазы-биле Бүгү-эвилел нитилелиниң төлээлекчилери чүве чугаалаанар.

Москвага, Ленинградка, Киевке болгаш өске-даа хоорайларга байырлыг хуралдар эрткилер. Улуг орус

чогаалчыга алдар болдурган жеңелерин клубтага, култура ордуларына чоруткан турар. ССРЭ-ниң эртемнер Академиязы болгаш өске-даа эртем албан черлери тускай сессияларын чылдырып турар.

Л. Н. Толстойнун амыдыралының болгаш ажил-чорудулганының дугайында материалдарның делегеттерин библиотекаларга организастат турар. Чогаалчының генийлиг чогаалдарының ролун болгаш бүгү делегей ужуру-дузанын чыраткан лекциялар номчутууган турар.

Чурттуң ном үндүрер черлери Л. Н. Толстойнун номнарының чаа үндүрүлгелеринге белеткенн турар.

Чурттуң ховуларында

ПИНСК. Польсесьеде изиг хүннер болуп турар. Көктараа, арбай, сула, кызылтас болгаш хендир быжып турар. Муруну районнарның дык хөй көдээ ажил-агый артельдери тара култураларын бышканнап кезип кирипкен.

НАМАГАН. Фергена шынаазының сонгу талакы даг эдектерининь районнарында тараа ажап алышыкты эгелээн. Эрткен чылга бодаларга

ийн катап хөй боду-чоруур комбайнар шөлдөргө үнүпкен. Бо чылын тараанын хөй нуруузу машиннар күжү-биле ажаап алдыр.

ТАЛАСС. Таласс шынаазында тараан тапкы изиг хүнге дүргени кочу-чот быжып турар. Дык хөй черде тапкы ажаап алдыр кылдыр бижка берген. Областың колхозтары тапкы бурзуунуң сыгышкынычче кирип эгелээн. (СЭТА).

ЧЕРНИГОВ. Остер хеминин ийги-лаанда колхозчулар механизаторларын дузаламчызы-биле балгаштыг черлерни ажыгалга кириери-биле ажыдалап турарлар. Магистрал каналдың казышкыны дооступ турар. Балгаштыг черлерден муң-мун гектар черлерни ажыгалга кириген. Шыктын културажыткан черинден бо чайын гектардан 40 центнер тарымал сизинин колхозчулар кезип ап турар.

Остер хеминин ийгилак-чавыс черлеринге эрткен чылын кургаткан муң гектар черни бо чылын колхоз-

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Организаcтaгы ажылды күштeлдирер

СЭКП Тес-Хем райкомунун IX пленуму болуп эрткен. Пленум болза, СЭКП обкомунун V пленумунун шийтпирин танышышпаан, районунун партия организациясында шийтпирлернин күссeдeзинин байдалын чугаалашкан. Ук айтырыгын талазы-биле илеткелди СЭКП райкомунун секретары эш Наксыл-оол кылган.

Илеткелчи болгаш пленумунун киржикчилери районунун партия, совет организацияларында күссeдeзини хыналдазын улуг четпестерин илереткен.

Партия райкомунун бюрoзy, райкомунун партия, профвилеэ болгаш комсомол организацияларынын килдин бюрoнун, пленумарнын база актив хуралдарынын шийтпирлеринин күссeдeзини организаcтaар, хынаар ажылдарга кичээнгейин дыка кошкак салып келген. Дыка хөй доктаалдарын иштинден чүглe бeзын күссeдeзини хынап көргөн. Бо чылдын мартта райком бюрoзунун мал ажылынын талазы-биле үндүргөн доктаалынын күссeдeзини мынчага чедир хынаттымаан. МТС-тин партия организациясында партия хуралдарынын эртип турар байдалын эрткен чылдын декабрда бюрo чугаалашкан турган. Ол партия организациясынын ажылына практиктик дуза көргүзөр дугайында бюрoнун даалганы СЭКП райкомунун партия, профвилеэ болгаш комсомол организацияларынын килдин (эргелекчизи эш Салчак) күссeдeзини. Райкомунун пленумарына хүлeп алдынгылаан шийтпирлерини чагызынын-даа күссeдeзини четге хынаттымаан.

Мындыг байдал болза, шийтпирлерини күссeдeзини амыдыралга организаcтaар талазы-биле район, организацияларынын, ылангыя оларын удурткучуларынын харысалгавын бедитпейн турар дээрзин пленум демдеглээн. Партия райкомунун шийтпирлерини болгаш шүгүмчүлөчү саналдарны өзү барымдаалап көөр, оларны амыдыралга күссeдeзини

ринге идеякейжи эвес, боттарынын ажылына бот-шүгүмчүлөчү эвес, ажылда четпестерин үр үе дургузунда узуткап ай шыдавайн турар удурткучулар район организацияларында бар. Моон чижээне Тес-Хем райпозу (даргазы эш Ашихмин) хамааржыр. Райпо баштаар черинин даргазы эш Ашихмин болза, совет садыгын чурумун үрээр, самчыгдал кылдыр, күш-ажылдын чурумун сагынас фактылар-биле ам-даа эптешпишпаан турар.

Райкүүском бoдунун шийтпирлеринин күссeдeзини организаcтaарын ам-даа экижиптээн. Чер-чер Советтеринге сонгудалар болган үеден бээр үндүргөн 90 ажыг шийтпирлерини чүглe 4-түнүн күссeдeзини хынаттыган. Райкүүскомунун организаcтaгы ажылы дыка кошкак, ол дугайын районун улус өөредилгезинде болгаш культура-чырыдышыкынын да улуг четпестер херечилеп турар. Школарлар септелгезинин чоруп турар темпизи дыка оожум. Районунун культура бажынын септелгези ам-даа эгелевээн. Район төвүндө болгаш көдээ библиотекаларынын ажылы экиживээн.

Район Советинин III сессиясы бо чылын мал чeми бeлеткээр кампанияга бeлеткел дугайын чугаалашкан, а шийтпирини күссeдeзини багай организаcтaтыган. Сиген кезилдезинге бeлеткел чок болган, июнь 30-ге чедир чангыс-даа колхоз сиген кезилдезинге кирбээн. МТС бо кампанияга эки бeлеткeмээн.

Күүссeдeзини хыналдазын чорудар ажылга удурткучу ажылдакчылар боттары үлгeрлгип киржир ужурулуг. Бо талазы-биле СЭКП райкомунун секретарылары, райкүүскомунун даргалары боттары үлгeрлгип ажылдавалар дээрзин пленумунун киржикчилери чиди-биле шүгүмчүлээн.

Чугаалашкан айтырыгын талазы-биле шийтпирини пленум хүлeп алган.

Колхозта уруглар яслизи

Сүт-Хөл районун Киров аттыг колхозунда уруглар яслизи 1952 чылда ажытылган. Эрткен чылын анаа колхозчу херэжөөнөринин 40 уругларын ажаап турган. Ам яслиде уругларнын саны 65 четкен. Олар 1-ден 5 хар чедир уруглар болур. Оларнын иштинде 20 уруглар 1 хар хире назылыг. Ындыг бичини уругларга таарыштыр 25 санныг эки шынардыг кавайдарны бедиткээн.

Яслинин эргелекчизи, суму Советинин депутаты эш Чылбак эрткен чылдан бээр ажылдап келген болгаш ам яслинин ажылын улам экижиткен. Яслинин иштиги дериг-херекселени четчелер тургускан, бичини уругларнын чeмeнeрi стoлдaрын

четчери-биле кылдырып алган, уругларнын ойнаар янзы-бүрү чүүдлерини организаcтaан.

Яслинин ишти, даштынын арыгшеверини экижиткен. Яслинин даштын херимнээш, оон иштинде янзы-бүрү ынаштарын тарыч олурткан болгаш бажын чанынын садчыгазын тургускан. Уругларнын хүнде 4 катап чeмeрeрiп, чeмeннi шынарын элээн экижиткен.

Колхозка уруглар яслизин тургузуп, бичини уругларын ажаап азырап турар чорук колхозчу херэжөөнөрини ниитинини ажылына хөйү-биле кириштиреринге улуг ужурузалыг болуп турар.

М. ДАРЖАЙ.

Сигенни чeмгир үедe бeлеткээринчe

ТАРЛАГ. (Телефон-биле). Би-Хем районда Ленин аттыг колхоз бо чылын 11 муң центнер сиген бeлеткээр планныг. Бо биче эвес солурган доллар болгаш ажыр күссeдeринге колхозчу ишчилер багай эвес бeлеткeнгeн. Амгы үедe мал чeми бeлеткээринин ажылы долү күш-биле улам калбарып турар.

Колхозтун шөлдеринде аъттын 7 машиналары, Туран МТС-тин 3 машиналар кошкан 1 трактору ажылдап турар. Июль 10-га чедир кестинген сигенден 760 центнерни бөлүп сарааттап алган.

Аът машиназы-биле сиген кестирип турарларда хүн нормазын 130—150 хуу күссeдeп турар Ян-Хуурак база 40 центнер хүлeэлгезин хүнбүрү 70 центнер чедир кылып турар бөлүкчү Дамчыт-оол ышкаш мурнакчылар хөй илереп турар.

Сигенни малга хоолулуг эки үезинде ажаап алыр ажыл улам-на калбарып турар. Колхозчулар силос салышыкынын база-ла чедишкениг организаcтaп турар.

Улуг ичээнгей салыр

Чаа-Хөл районун Ак-Туруг сумуда Ленин аттыг колхозтун баштаар чери сиген кезилдезинге бeлеткeлдeи утупкан турганын ол ажыл эгелээр үедe кээп билинген. Чүл дие, сиген кезер машина, чeпeк-хeрeкceлдeи чогуур өйүндө бөлүп септeвээн, эрткен чылын ажылдап турган черлеринде кагылапкан чыткалаанын ам удур бөлүп, девидеп турар. Кажан сиген кезилдезинге кирпкенде чүглe 2 машина мөлдүк-калдык шимчээр болган. Оон өскелери септелгеге кирер болган.

Колхозтун Ак-Хемде бригаданыга эрткен чылын 24 хол кадырларын санатынын турган болза, ам херек кырында сыва чок 6 кадырлар складта чытканы илерээн.

Сиген кезилдезинге өй-шаанда бeлеткeнiр дугайында чогуур черлерини шийтпирлерин колхоз даргазы эш Топтук-оол күссeтeпeйн, чүглe шкафтаарына өйлежип турганындан ук колхоз июль 2-ге чедир чангыс ончук-даа черини сигенин кезип албаан.

Бир эвес шийтпирлиг хeмчeглeр албас болза, 600 тонна сиген бeлеткeр планны канчап күссeдeрил? Бүгү машина, чeпeк-хeрeкceлдeи, дирни тырттар күшү, колхозтун чурттакчы чоуну ниитинини малына сиген бeлеткeлeнчe мобилизаcтaп кирири негетинип турар.

М. ӨЛЧЕЯ-ООЛ.

Таңды районда Калинин аттыг колхозта

КАРА-БУЛУН. (Телефон-биле). Таңды районда Калинин аттыг колхоз бо чылын сиген кезилдезинге багай эвес бeлеткeнгeн. Септелгенин хынамчалыг болганындан кезилдe үезинде машиналар саат чок ажылдап турар.

Ажылдың баштайгы неделясында 190 гектарнын сигени кестинген. Агаарнын бораннаашкыны турза-даа, бүгү-ле эптиг байдалдарны ажыглап тургаш 200 ажыг центнер сигени сарааттаан. Моон-биле кады силос салышыкынын база чорудуп турар.

Колхозтун сиген шөлдеринде

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Ниитинини малын өстүреринге колбашкан чугула айтырыгын бирээзи малга быжыг чeм суурну тургузары болурун Улуг-Хем районда Киров аттыг колхозтун ишчилери медегердик билип турар. Сиген кезилдезинге бeлеткeлдeи колхоз хынамчалыг чорутканы-биле амгы үедe мал чeми бeлеткээр ажыл организаcтaгы чоруп турар.

Колхозтун сиген шөлдеринде Бардчыга удурткан 100 ажыг кижизаыттын 9 машиналары-биле ажылдап турар. Июль 10-га чедир 246 центнер сигенин бөлүп сарааттаан, а копада тургусканы 1300 центнер ажып турар.

Сиген кезилдезинде мурнакчы колхозчулар хүн-бүрү көвүдөп турар. Аът машиназы-биле сиген кестирип турарлардан Айдын-оол, Соскун-оол олар 3,5 гектар нормазын хүн-бүрү 4,5 гектар, а коппа салыкчызы херэжөөн Накар онаалдазын 130—150 хуу кылдыр күссeдeп турар.

Колхоз бо чылын 2900 центнер силос салыр планныг, оон 170 центнерни шыгжап алган. Ол ышкаш зоониктиг негелделер өзугаар казып кылган 12 онгарлар бeлeн, силос салышыкынында тускай колхозчуларны быжыглап тургускан.

М. СОСКУР-ООЛ.

Бедиткен хүлeэлгeлeр

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). Барыш-Хемчик районда «Большевик» көдээ ажыл-агый артелинин колхозчулары сиген кезилдезинде ийи бөлүк болуп алган, аразында социалистиг чарыштын керээниг ажылдап турар.

Ооругда Бөлүй-оолга удурткан 18 кижини холдуң 10 кадырларын ажылдап турар, олар бир сараатты бөлүп тургускан, а Ак-Хем, Талды-Адыр шөлдеринде Тодуй-оолдун бөлүүндө 27 кижини бар, ында бөлүкчүлөр баштайгы хүннерде 35 центнерни сарааттаан.

Колхозтун бо чылыг бүдүрүлгө планында 180 тонна сиген, 100 тонна силос бeлеткээрi көрдүнгөн. Ол сорулганы чогуур өйүндө доллар, харын ажыр күссeдeрини колхозчулар хүлeнгeн, улам чүткүлдүг ажылдап турар.

Х. КАРА-ООЛ.

Таңды районда Калинин аттыг колхозтун ажыл-ишчилери сиген бeлеткeлeндeи күжeнишкениг ажылдап турарлар. Чурукта: ниитинини малына чeм бeлеткeп ажылдап турар П. Селин, А. Глухов болгаш Л. Воинов аларнын кестинген сигеннерни чогуур өйүндө сарааттап турары. Олар чүглe июль 2-нин хүнүндө 200 центнер сигенин сарааттааннар.

Чуруу С. Феоктистовтуу.

КАЛБАК ЭРГИЛДЕЛИГ СОЦИАЛИСТИГ БУДУРУЛГЕ ДУГАЙЫНДА

Социалистиг ниитиле болза, өске кандыг-даа ниитиле ышкаш база-ла материалдыг чагай чүүлдү, аыш-чeми, шeпти, идикти, чурттаар оран-суурну, одаар чүүлдү, бүдүрүлгенин чeпeкceтeрини болгаш өскeдe ол ышкаш чүүдлерини үзүктел чокка бүдүрүп үндүрерин боттандырайн тургаш чурттап болгаш хөгжүп шыдавас. К. Маркстын бижээни болза: «Бүдүрүлгe чорудулганын ниитиле хевирини кандыг-даа турар болза, ол чорудулга кандыг-даа таварылгада үзүктел чок болур чүүрүнүч, үлтeп-дээрбeдeрeрини болгаш хоозурадырын аргазы-биле боттандырып турар. Эргилдeлeи капиталистиг бүдүрүлгe эконо-миктиг кризистeр-биле үе-үедe үзүктeлeп турар. Капитализмнин ниити кризисини үезинде, кажан бүдүрүлгe күштерини болгаш капиталистиг бүдүрүлгe харызааларнын характеринин аразында чөрүлдээр улам чидигленгенин үезинде капитализм чурттарында эргилдeлeи бүдүрүлгенин темпилери дыка оожумнаан.

Социализмнин эконо-миктиг кол хоойлузунун негелделеринге дууштур эргилдeлeи социалистиг бүдүрүлгe бүгү ниитилeлди доктаамал өзүп турар материалдыг болгаш культуралыг херегелдерини максималдыг хандырып бээрини сорулгавына чагырткан. Социализм үезинде бүдүрүлгe харызааларны болза, бүдүрүлгe күштерини характеринге долдуз-биле дүжүп турар болгаш капиталистиг бүдүрүлгенин мырынай чедип ай шыдавас темпилер-биле социалистиг бүдүрүлгенин хөгжүлдeзини тодарыдып турарлар. Чижээ, Совет эрге-чагырганын 35 чылдарынын дургузунда ССРЭ-нин үлтeп бүдүрүлгeзи 39 катап көвүдeн турал, АКШ-та үлтeп бүдүрүлгeзи ол-ла үенин дургузунда чүглe 2,6 катап көвүдээ. Эргилдe-

Социалистиг экономика калбак бүдүрүлгенин принциптери-биле хөгжүп ораар. Эргилдeлeи социалистиг бүдүрүлгe эргилдeлeи капиталистиг бүдүрүлгеден үндeзини-биле ылгалдыг.

Амгы үедe капитализмнин эконо-миктиг кол хоойлузунун негелделеринге дууштур эргилдeлeи капиталистиг бүдүрүлгe болза, капиталистигтерге максималдыг кончааларын хандырып бээрини сорулгавына чагырткан. Ол сорулганы ажылыч чоннарны калды-дошкуну-биле мөлчүрүнүч, үлтeп-дээрбeдeрeрини болгаш хоозурадырын аргазы-биле боттандырып турар. Эргилдeлeи капиталистиг бүдүрүлгe эконо-миктиг кризистeр-биле үе-үедe үзүктeлeп турар. Капитализмнин ниити кризисини үезинде, кажан бүдүрүлгe күштерини болгаш капиталистиг бүдүрүлгe харызааларнын характеринин аразында чөрүлдээр улам чидигленгенин үезинде капитализм чурттарында эргилдeлeи бүдүрүлгенин темпилери дыка оожумнаан.

Социализмнин эконо-миктиг кол хоойлузунун негелделеринге дууштур эргилдeлeи социалистиг бүдүрүлгe бүгү ниитилeлди доктаамал өзүп турар материалдыг болгаш культуралыг херегелдерини максималдыг хандырып бээрини сорулгавына чагырткан. Социализм үезинде бүдүрүлгe харызааларны болза, бүдүрүлгe күштерини характеринге долдуз-биле дүжүп турар болгаш капиталистиг бүдүрүлгенин мырынай чедип ай шыдавас темпилер-биле социалистиг бүдүрүлгенин хөгжүлдeзини тодарыдып турарлар. Чижээ, Совет эрге-чагырганын 35 чылдарынын дургузунда ССРЭ-нин үлтeп бүдүрүлгeзи 39 катап көвүдeн турал, АКШ-та үлтeп бүдүрүлгeзи ол-ла үенин дургузунда чүглe 2,6 катап көвүдээ. Эргилдe-

лиг социалистиг бүдүрүлгенин эргилдeлeи капиталистиг бүдүрүлгенин мурнунга канчаар-даа аажок улуг артык күчүлүүн бо саннар көргүзүп турар-дыр.

Бүдүн чылдын иштинде бүдүрүп үндүргөн продукт бoдунун натуралдыг хевирини-биле бүгү социалистиг бүдүрүлгe ышкаш база-ла ийи улуг бөлүккe хуваатынын турар: а) бүдүрүлгенин херекселдеринге (бирги бөлүк) болгаш б) херегелдини чүүдлеринге (ийниг бөлүк). Бо хуваалда болза, ниитилeл бүдүрүлгезинe күш-ажылдын продуктуларынын янзы-бүрү ролон объективтин-биле тодарыдып турар: бүдүрүлгенин херекселдери болза, материалдыг чагай чүүдлерини бүдүрүп үндүрерини үзүктел чокка чаартырына болгаш алгыдарына бүдүрүлгенин чорудулганынче дедир эгилп кирер, херегелдини чүүдлери кижилерини хузууда херегелдерин хандырырынче баар.

Калбак эргилдeлeи социалистиг бүдүрүлгe дээрте, хамыктын мурнунда катышкан ниитилeл продуктузунун эргилдeлeи бүдүрүлгeн болур. Ол моон алаанда байдалдар турда шаптык чокка боттанып болур: 1) бир эвес бирги бөлүккe чүглe бөдүүн эргилдeлeи бүдүрүлгенин хандырырына эвес, харын бүдүрүлгенин хeмчээлeи үзүктел чокка калбартырына херегелтерин бүдүрүлгенин ол хире саныг херекселдери тургустунган турар болза; 2) бир эвес ийниг бөлүккe чүглe ажылдап турар ажылычынын эвес, харын бүдүрүлгеге чаа хандыкшыдып турар ажылыч күжүнүн өзүп турар херегелдерин дугаларын хандырып турар херегелдини шак ындыг хөй херекселдерин тургузар болза; 3) бир эвес ниитилeл бүдүрүлгенин ийи бөлүктeрини аразында продуктуларынын планын-биле солчулгазын боттандырыр бол-

за. Эргилдeлeи социалистиг бүдүрүлгенин ылгалдыг турар характерин дeмдeэ болза, ниитилeл бүдүрүлгезинин бүгү талалары болгаш үелери аразында пропорционалдыг болур чорукта болур.

Калбак эргилдeлeи бүдүрүлгe болза, херегелдини чүүдлерин бүдүрүп үндүреринге дeмeйлeэргe, бүдүрүлгенин херекселдерин бүдүрүп үндүреринин элээн дүргөн өзүлдeзингe чүглe үндeзилээш боттанып болур. Бо болза, үлтeпүрнү, транспортту болгаш көдээ ажыл-агыйны чаа техника-биле чeпeкceлeэр, эрги техниканы чаа техника-биле, а чаазын эн сайзырангай техника-биле солуур арганы берип турар, бүгү ниитилeл бүдүрүлгезинин үзүктел чокка өзeрингe чогуур байдалдарны тургузуп турар.

Бүгү беш чылдарнын дургузунда бисте аар үлтeпүр, машина тудуушкуну эн дүргөн темпилер-биле өскөн. 1950 чылда бүдүрүлгенин херекселдери бүдүрүлгeзи 1940 чылдын дeнeлинден 2,7 катап ашкан, а херегел чүүдлеринин бүдүрүлгeзи 60 хуу көвүдeн. Бешки беш чылда бүдүрүлгенин херекселдери бүдүрүлгeзи 80 хуу хире өзeр. Херегел чүүдлерин бүдүрүлгeзи ону эн сайзырангай техника-биле улам чeпeкceлeэрингe үндeзилeэш, 65 хуу хире көвүдeэр, а көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин продукциясы 40—50 болгаш оон-даа хөй хуу уладар.

Калбак эргилдeлeи социалистиг бүдүрүлгe катышкан ниитилeл продуктузунун шын хуваалдазы-биле хандырытынып турар. Объективтиг эконо-миктиг хоойлуларга дууштур социалистиг ниитилeл болза, катышкан ниитилeл продуктузунун кезин хамыктын мурнунда бүдүрүлгенин херекселдерин бүдүрүп үндүреринин чорудулганын ажыгылатынган чүүдлери дедир эгилдeп тургузарына кирип турар. Бо болза, дедир эгилдeрини фондуз болур. Катышкан ниитилeл продуктузунун оон ынай артык кезин болза, национал орулга болур. Бүгү социалистиг бүдүрүлгенин бедик темпилер-биле өзүп турарынын ачызын-

да ССРЭ-нин национал орулгазы дүргени-биле көвүдөп турар. Чижээ, национал орулга 1950 чылда 1913 чылдын денeлинден 10 катап ашкан. Бешки беш чылда ССРЭ-нин национал орулгазы база 60 хуудан эвээш эвес кылдыр немей өзeр.

Национал орулга бoдунун ээлчeэн-дe херегелдини фондузу болгаш чыылданын фондузу деп ындыг ийи улуг ниити фондуларга хуваатынар.

Херегелдини фондузу болза, ССРЭ-нин национал орулгазынын дөрттүн үш кезини хирези болуп турар болгаш бoдунун хeмчээлeнин талазы-биле дүргөн өзүп турар, ил-чаарга оон өзүлдeзи-биле кады совет улустун чагай байдалы бедип турар. Херегелдини фондузун ажылычынын артык төлөвиринге кирип турар болгаш колхозтарга ажылдап алган күш-хүнeрини өзугаар хуваап турар, тодаргайлаарга, күш-ажыл хуваалдазынын социалистиг принциптеринге дууштур ажылыч чоннарнын хузуунда херегелдерин хандырырына, оларнын ниити херегелдерин (эртeмин, чырыдышыкынын, кадык камгалалын, уран-чүүлдү, социал хандырылганы, күрүнe эргeлeли болгаш өскe-даа ол ышкаш чүүдлeрини) хандырырына чарыгдап турар.

Чыылданын фондузу ССРЭ-нин национал орулгазынын дөрттүн бир кезини хирези болуп турар. Социалистиг ниитилeлдe чыылданын фондузу капитализмнин чедип ап шыдавас темпилер-биле өзүп турар. Чылда болза, калбак эргилдeлeи бүдүрүлгенин карачангыс үнер дөзү болур. Чыылданын фондузунун күселди-биле капитал салышыкынын чорудуп тургаш, кол бүдүрүлгe фондуларнын калбарышыкынын үзүктел чокка боттандырып турар.

Совет улус чылда фондузунун күсели-биле фабрикаларын болгаш заводтарын, шахталарын болгаш рудниктерин, демир оруктарын, электр станцияларын, машина-трактор станцияларын, школарын, эмнелелерин, чуртталга бажынарнын болгаш өскe-даа ол

ышкаш чүүдлерини тудуун калбартып турар.

Капиталистиг ниитилeлдe калбак эргилдeлeи бүдүрүлгe бир талазында хөй эвес каш борбак капиталисттерин элдeрe байышыкыны-биле, база өскe талазында бүгү ажылыч чоннарнын үзүктел чок ядалар, хоозураашкыны-биле боттанып турар. Калбак эргилдeлeи социалистиг бүдүрүлгенин чорудулганында ниитини байлаанын үзүктел чок өзүлдeзи боттанып турар болгаш совет улустун материалдыг чагай байдалы болгаш культуралыг денeли үргүлчү бедип турар.

Калбак эргилдeлeи социалистиг бүдүрүлгенин эдeнe чугула талазы болза, ажылыч күжүнүн эргилдeлeи бүдүрүлгeзи, мергeжилдиг кадрларын планын-биле бeлеткээрi болгаш хуваары болур. Социалистиг ниитилeлдe ажыл чотталы бээр чорук чок. Ажыл кылып шыдаар бүгү кижилер боттарынын күш-ажылын бүдүрүлгеге ийик бe азы ажыл-чорудулганын өскe-даа адырларына ажыглап боттандырыр арганы тып ап турарлар. ССРЭ-дe ажылыч чоннарнын культура-техниктиг денeли чайгылыш чокка бедип турар. Бо бүгү болза, калбак эргилдeлeи социалистиг бүдүрүлгенин дүргeдeткeн темпилеринин база бир шийтпирлиг чүүлү болур.

Эргилдeлeи социалистиг бүдүрүлгe болза, социалистиг өнчүнү, ажылдакчыларнын аразында эш хузуунун кады ажылдакчыларнын харызааларын ажылычын ангы биле таразыларнын найбаралын чайгылыш чокка быжыдарынын, совет ниитилeлдин мораль-политиктиг чангыс-эвин быжыдарынын, ангы талазы-биле кандыг-даа ылгалдарын, кижилерин аразында социалистиг ылгавыларын чоорту узуткарынын эргилдeлeи бүдүрүлгeзи болур. Калбак эргилдeлeи социалистиг бүдүрүлгенин чорудулганы социализмден коммунизмчe чоорту шылчылгени боттандырып турар.

О. ГУБАРЕВА.

Географ эртемденнеринин фото-ажылдарынын делгелгезинде

Кезээде эривес, менги харлар-биле шыптыган, эң бедик дискинчек дагларнын сынары, шалкын хемнер агып чыдар кызы даг шынаалары, менгилерин чайыннанчак шөлдери самолёттук сонга карактарындан тодасы-биле көстүп чыктылар. Ол Тянь-Шаньнын даглары-дыр. СССР-нин Эртемнер Академиязынын география институтунун ажылдакчылары манаа элээн каш чылдар дургузунда шынчыл ажылдарын чорудуп келген. Олар хемнер суудун тыптып турары даг доштарынын шимчээшкенин болгаш эришкенин өөренип көргөнгөн. Менгилерин эришкенин кылымал арга-биле дүргөдөр арганы берип турар, даг шынааларында болгаш даг эдктеринде колхозчу шөлдери суггарып шыдар хире хөй сугну бээр аргалары эртемденнер ажылдап кылганнар. Олар боттарынын хайгааралдарын ам институтта аяктыган 4-кү делгелгеде салдыган хөй санный фото-чуруктарда көргүзүп илереткенер. (Москва хоорайнын Староромонтий переулокун № 29 бажында).

Даг бойдузунун язы-бүрү пейзажын көргүскен чүс-чүс фотографияларын мында чыгган. Бо анаа душ болган фотозиттер эвес, а эртем ажилына эргежок чугула немелде болгаш эртемденнерин шынчилелдеринин түндүктөрүн шыныктырган ылаптыг документтер-дир. Ол чер-

нин географиязынга эң-не таарымчалыг унуттук рельефтин (чер кырынын) онзагайын ол чуруктар көргүзүп турар.

Эрткен чылын география институтунун хөй санный экспедициялары Ортаагы Азиянын, Барыны Сибирьнин, Мурнуу Якутиянын, Тыва автономнуг областын, Каспий чоогунда чабызааштын калбак-делгем черлерин, баштын чурттуг өске-даа районнарынын девискээрин шынчилегилээн. Олар бойдузу эвээш шынчилелтинген бо районнарынын физико-географтыг тайылбырлардын тургускан.

Тыва автономнуг областа чораан экспедициянын составына кирип чыккан эртем ажилдакчылары З. З. Виноградов биле С. А. Кушев делгелгеде хөй санный фото-ажылдарын киригенер. Областын хөй санный хемнери, хөлдери, даглары чурукка тырттыган. Оларнын иштинде Чадаана, Устүг-Ишкын, Чаа-Хөл, Хемчик, Дүрген, Чагытай хөл, Сүт-Хөл, Хайракан даг болгаш областын өске-даа хөй черлери бар.

География институтунда ол чүзүн-баазын чуруктарлыг делгелге болза, совет эртемденнерин шынчилелдеринин хөй хевиринин болгаш үрөтүмдүн илередиин турар, бистин улуг Төрээн чуртувустун чагай бойдузу көргүзүп турар.

Л. АПАРНИКОВ.

Школавы ыкм септээрди?

Барыын-Хемчик районда Актын эге школазынга эрткен өөредилге чылында эвээш эвес өөреникчилер өөренип турган болгаш ам чаа өөредилге чылында база-ла хөй өөреникчилерин өөренири чыгынг чок.

Ындыг турбуже школанын септелгезин мынчага чедир барык чорутуу маан. Ак суму Совети (даргазы эш Доржу) биле «Совет Тыванын 5 чыл ою» колхозтун баштаар чери (даргазы эш Папын) ол школанын септелгезин кылырын бот-боттарына чүзүп калгып турда-ла шаг эрткен.

Ам школага олар чүгө 228 кубометр ыяш белеткетинен, септелгезинде школанын ажитчиннарындан кым-даа чок. Эрткен өөредилге чылында бо школа база-ла багай септилгенден өөредилгеге элээн шаптыктар таваргып турган. Бо чорук ам бо чыдын база-ла уламчылаар деп турары ол чүзө ийке бе?

Ам суму Советинин дөрткү сессиязынга Дөн-Терезин болгаш Актын эге школаларынын септелгезинин дугайын чугаалашкыш, ол школаларнын септелгезин июльдуң 25-те тоозарын шиптирлээн. Ынчалза-даа, сессиянын шиптиренин күсселдизи организастатынмаан.

Суму Советинин даргазы эш Доржу школага кирип-даа көрбээн, а оракакты даргазы эш Шапыр школага чангыс катап келгеш, хөй-ле азаашкынар кылгаш чоруткан, сөөлүндө ол азаашкынарнын база-ла күсселдизи. Сөөлү үдө бо школанын септелгезин кым кылары бе-зин билдинместээн.

С. ОНДАРБАЯ.

Ажылдакчылар дугайында сагыш салыр

Каа-Хем районун чамдык колхозтарынын баштаар черлеринден, көдээ Советтерден эгелээш район организастагыларга чедир ажилдакчыларын дугайында сагыш салбас чоруктар бар. «Октябрь 30 чыл ою» колхозтун сууру Федоровака тыва эге школанын эргелекчизи эш Карым бо чазын аар арааш эмнелгеге чедер транспорту Федоровака көдээ Советинден-даа, ол колхозтун даргазындан-даа, Каа-Хем райондан-даа калып айлар дургузунда илдеп чадаан. Адак сөөлүндө июнь эгезинде ук эш Карым улуг аарыг боду-ла чорумал машинага олуруп алгаш Кызылче чоруткан.

Эш Карымнын кадайы 4 чаш уругларлыг ол суурдан Чадаанага чоруур дээш чадагып турар, а кандыг бир дуза көргүзөр дугайында ол кижинин дилээн колхоз даргазы эш Волков, көдээ Совет даргазы эш Димитров олар шуут тооп көрбөй турарлар.

В. НАЗЫН-ООЛ.

Солун чагыдылгасын болгаш тарадылгасын экижидер

(Редакцияга чагааларнын допчулалы)

Совет парлалга болза, Совет Эвилелин Коммунист партиянын ажилчы чонну коммунист эзуга кижиздеринин күштүг чөпсө.

Совет парлалганын калбарышкынынга, оң ажилын улам сайзырайттайгайдарына партиянын Төп Комитеди улуг сагыш салып турар. Ол сагыш салышкынын түндүктинде совет парлалга хүн-бүрүдө, шак-бүрүдө өзүп турар. Чүгө бистин об-ласта 5 область, 7 районнар солуннарынын үнүп турары парлалганын калбарышкынын база-ла хере-чизи.

Совет улус бодунун парлалгасына ынак. Парлалга, оң иштинде солуннар чонун чарылбас эжи, шыкчы сүмелекчизи, башкысы апарган. Парлалганын ажилына бичи-даа четпестер-биле бистин номчукулары-выс эптежиш шыдаастар. Чонун ол бедик негелдизинин болгаш үнелелин чижектери бистин номчукуларыстын чагааларындан база-ла тодаратынын турар.

Эрзин районун «Коммунизмче орук» колхозунда школа башкызы эш К. Нурзаттыг бижип турары болза: Солун мези болгаш мези ажилдап турарын «Коммунизмче орук» колхозтун колхозчуларынын агитатору, сүмелекчизи апарган. Солунуураан-на айтырларышкына харыны область болгаш төп солуннардан номчуп ап турар бис. Солунга парлатынын турар мурнакчыларын дуржулгасын колхозчулар боттарынын ажилына ажиллап, ажилдык бедик көргүзүлгенин чедип ап турар. Ажынын билгенинен солуну хөй колхозчулар чагыдып алганнар.

Оон-биле кады номчукулар парлалга чагыдылгасында болгаш тарадылгасында четпестери чидибиле шүгүмчүлөп турарлар.

Парлалганын тарадылгасын эки организастаар болза, ол бодунуң коллективтиг агитатор, коллективтиг пропагандист болгаш коллективтиг организатор ролон улам чедишкенин күсселдизи шыдаар. Ындыг турбуже солун чагыдылгасы болгаш оң тарадылгасы Тес-Хем районунда багай тургустунган деп редакцияга чоруткан чагаазына элээн хөй бижикчилер бижип турар.

Районга область-даа, район-даа солуннарынын чагыдылгасы

күссетинмейн турар: Бо чылдын бирги чартында «Шын» солуну чагыдылганын планы районда 54 хуу кижиздеринин кыштыг чөпсө.

Чылдын бирги чартында чагыткан солуннарынын чамдызынын хуу-саазы төнгүлээн. Ынчалза-даа оон хуу-саазын уздырынын хемчээ алдынмай турар. Бо ажилдын багай болуп турарынын кол чылдагыны болза, СЭКП райкомунун пропаганда болгаш агитация килдизинден, колхозтарда партия эге организастагыларындын, районун харчлааа конторазындан солун чагыдылгасын күштелдирбей турарында. Колхозтарже, эң ылангыя фермалар, бригадаларже солун чагыдар агентлери чорутуулан.

СЭКП Тес-Хем райкомунун бюрзу солун чагыдылгасын экижидер дугайында айтыртыгы апрельдин 10-да чугаалашкыш, тускай доктаалды үндүргөн. Ынчалза-даа, бюронуң доктаалынын күсселдизи организастатынмаан. Солун чагыдылгасынын ажилына база бир шаптыктыг чүл болза, почта чедирлгезинд, эң ылангыя парлалга тарадылгасын багай организастатынган болуп турар.

«Току районун «Совет Тыва» көдээ ажил-агыл артединин колхозчулары барык кижилерге болгаш төп солуннары чагыдып алганнар. Колхоз баштаар черинин болгаш колхозта почтачы Сюрүм-мейнин багай ажилдап турарындан колхозчулар чагыткан солуннары албай турар. Почтачы болза, эң-не ак-сеткилдиг болгаш идегалдыг, чонун херээн бодунуундан бедик көрү кижилер болур ужурут. Ол колхозтун баштаар черинин (даргазы эш Базыр) почтачы кылып каан Сюрүм-мейнинде ындыг шынар бичилээ чок. Сюрүм-мей болза, чалгаа, хуу өнүчүрөк кижилерин бирээш.

Солуннарынын район төвүндөн арай боорунда эленгейин чорааш эккелзе-даа, элериңе чедирип бербейн, бир-ле черге оваалан кааптар. Оон туржук чамдык марка чок чагааларнын адресетинен кижилерге 2 рубльге салып турган чери база бар. Бо кижини билдирер, кижизи-

зидер дугайында, парлалга тарадылгасын экижидер дугайында колхозта партия эге организастагы база-ла хемчег албайн турар—деп эштер А. Эрирге болгаш К. Мерген олар бижип турарлар.

Область солуннарынын чагыдылгасын Сүт-Хөл районун колхозтарында багай чоруп турарын Д. Дамдын, Бия-Хемнин «Сталинчы» солунунун чагыдылгасы район иштинде багай чоруп турарын эш К. Оюн олар база бижээнер.

Устүнде көргүстүнгөн чижектер болза партиянын чамдык район, эге организастагылар, чамдык колхозтарынын баштаар черлери, чер-чер Советтеринин күсселдизи парлалга тарадылгасынче сагыш салбайн турарын херечиле турар-дыр.

Бир эвес партиянын эге организастагылар парлалга тарадылгасынче кижиздирер улгатыргаш, ажилчы чонун политиктиг кижиздирелгезин бедик чадага тургузарынч уланган ажилдарын хүн-бүрү чорудуп турган болза, мындыг четпестер турбазы билдингир.

«Коммунистернин идеолоттук белеткенин экижидеринче, ажилчыларнын, тараачыларнын, ителдиреринин политиктиг серемчелени болгаш меделерин бедидеринче идея-политиктиг сатлар кжиреринин бүгү четпестерин, бистин пропагандамысты, агитациямысты, парлалгавысты улаандыры эргежок чугула—деп эш Маленков партиянын XIX съездинин ВКП(б) ТК-нын от-чөдунун дугайында илеткениңе чугаалаан.

Бо салдыган сорулганы амыдыралга боттандыры-биле областын ажилчы чонун ортузунга солуннар, журналдар чагыдылгасын болгаш парлалга тарадылгасын ажилын партия организастагылары холуңа ап, бо ажилда четпестерин дарый узуткаары чугула.

Солун чагыдылгасын чорудары ам-даа ооздалаан. Ынчалгаш чагылганы уламчылавышаан, кижилерге солунун турарын чедип алырына чер-черлерде партия, совет, комсомол организастагылары, оң актив иделкенин үндүрүп, ол ажилда боттут үлүүн кирери негетинип турар.

«ШЫННЫҢ» МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИБИЛЕ

«ШЫГЖАМЫРДАН МАССАЖЕ»

Бо чылдын майын 24-те үнгөн № 100 «Шын» солунга парлатыган «Шыгжамырдан массаже» деп эгелдиг фельетонга политиктиг болгаш эртем билгилерин негеттеринин Бүгү-эвилел иитилелинин область салбырынын бодус-эртем секциязынын ажилында четпестери шүгүмчүлээн.

Ол четпестерин узуткап, секциянын ажилын экижидери-биле элээн тар-биле дөң дээрзин тодаргай чижектерге көргүзүп туруп, өөреникчилерге билдиндирер херек. Манаа чедир өөреникчилер чуратай-биле саннын аразында ылгалды шагдала-угаап билген турар ужурут.

Бөлүмнүн өөреникчилери шак ындыг эргежок чугула билиг, чаңчылардын шингээткенин сөөлүндө саазына, самбырага ийикке самбынга бодалгаларын кадар, казыр аргаларын кылдырарынче шилчирер оранчок белен болур. Саннарын самбынын ораннарын барымдалаал санаарына (калып-даа, казып-даа) улуг улусту өөредир мырынай эргежок чугула. Чүгө дизе, самбын-биле ажилдаар чорук, бир чүлүндө, оларга хүн-бүрүдө таваргып, ийи чүлүндө, самбынын дамчыштыр олар саннын бүдүн болгаш ончүктүг кезектерин эки билген турар чүзө болганда, ону билдиндирерин мындыг арга-биле эгелээш, ам чедип ап болур. Өөреникчилерин кичээнгейин баштайгы дээринеде өскээр аймаактырбас дээш, самбынын чүгө ийи дилгизип олудуруларын арттыргаш, өскезин саазын ийикке пөс-биле дүй шып алыр. Ынчалгаш адакы одуруглазында төгөр кыяш бүрүзүн төнгүжө чедир чаңгыстап санадыр, төнгөн сөөлүндө дараазынын одуруунче шилчившаан, демги 10 чаңгыстарын ында чаңгыс төгөр кыяш-биле он кылдыр, кутур оннуң ораныңе шилчирер өөредир.

Шак мындыг арга-биле самбынга саннарын хөй түңгөргө чедир кадарына ийикке, хөй түңгөргө эвээшти казырына чоорту чаңчытырар өөредир. Ындыг болза-даа, самбынга саннарын кадып, казып бодатырарын саазына болгаш самбырага бижип бодатырарындан шуут хоорук байдалга чорудуп база болбас: ол аргалар кичээлдерин чорудулгасынча чөл аралаштыган турар ужурут. Мындыг аргаларын херелээзинин ачынды өөреникчилер саннарын составын болгаш оларнын эвээш, кө-

хемчеглер алдыган. Секция кижигүнеринин хуралына бюро кижигүнерин сонгаан, секциянын ажил планына организастыг айтырлары-биле холбаштыр чагаадыр болгаш номчуур лекцияларын база көргөн.

Секция кижигүнеринин составын база таарыштырган. Ол секцияга таарышпак кижигүнерин өске секцияларже шилчиткен. «Салбырнын

баштаар черинин президиуму секциянын ажилына хыналдану күштелдирген болгаш оон ажилын удуртурун экижиткен деп политиктиг болгаш эртем билгилерин негеттеринин бүгү-эвилел иитилелинин область салбырынын харысдалгалыг секретары эш Григоренко «Шын» солунун редакциясына дыңнаткан.

Баштаар черинин президиуму секциянын ажилына хыналдану күштелдирген болгаш оон ажилын удуртурун экижиткен деп политиктиг болгаш эртем билгилерин негеттеринин бүгү-эвилел иитилелинин область салбырынын харысдалгалыг секретары эш Григоренко «Шын» солунун редакциясына дыңнаткан.

Баштаар черинин президиуму секциянын ажилына хыналдану күштелдирген болгаш оон ажилын удуртурун экижиткен деп политиктиг болгаш эртем билгилерин негеттеринин бүгү-эвилел иитилелинин область салбырынын харысдалгалыг секретары эш Григоренко «Шын» солунун редакциясына дыңнаткан.

Баштаар черинин президиуму секциянын ажилына хыналдану күштелдирген болгаш оон ажилын удуртурун экижиткен деп политиктиг болгаш эртем билгилерин негеттеринин бүгү-эвилел иитилелинин область салбырынын харысдалгалыг секретары эш Григоренко «Шын» солунун редакциясына дыңнаткан.

Баштаар черинин президиуму секциянын ажилына хыналдану күштелдирген болгаш оон ажилын удуртурун экижиткен деп политиктиг болгаш эртем билгилерин негеттеринин бүгү-эвилел иитилелинин область салбырынын харысдалгалыг секретары эш Григоренко «Шын» солунун редакциясына дыңнаткан.

КУЛЬТАРМЕЙЖИЛЕРГЕ ДУЗАЛАМЧЫ

БИЖИК БӨЛГҮМНЕРИНГЕ АРИФМЕТИКАНЫ БАШКЫЛААР ДУГАЙЫНДА

Бүгү ажилчы чонну эртем-билигил, культуралыг кижилер болдулар сорулганы боттарынын мурнуна салдышаан, Коммунист партия, Совет чазак бистин чуртка культуура көдүрүлүшкүнүнче онза кичээлгеини салып турар.

Ажилчы массанын культуралыг денденил бедидеринин айтыры бистин областын социалистич чаартылгасын да улагу ужурут-дузалыг. Үндөзүн тыва чурткачыларнын ортузунда бижик билбестеринин саны ам-даа эвээш эвес чүзө болганда, областа бижик билбес чорукту узуткаары дүргөн шиптирлээри анаа иделкелдиг киржири областын бижик билер хамааты бүрүзүнчү мурнуна чидибиле салдынп турар.

Бижик билбестерин бижикке өөредиринин бөлүмнереинде ажилдап турар культурмейжилерин ажилынын дуржулгасын эзугаар алырга, оларнын эвээш эвес кезин башкылаашкынын тускай аргазы-биле чепселетинмээзинден ында өөренип турарларын билгенин шынары куду болуп, ынчангаш бижик билбес чорукту узуткаары кончуг оожум шиптирлетинип турар. Мындыг фактыларын чижээн төрөөн дыл болгаш арифметикага күссетинип турар хыналда ажилдарын чыгыс түндүктөрүндөн көрүп болур.

Улуг улусту арифметикага өөредиринин чамдык айтырлары манаа тодаргайлап көрөли. Улуг улустун барык хөй кезин саннарын кара угаан-биле эки бодап билдирлер. Оларнын аразында бижик билбес-даа болза саннарын кара угаан-биле кончуг дүргөн бодап шыдаар онза талантыг кижилер база тургулар. Ынчангаш оларнын ол тус-

кай аргазын баштайгы кичээлдерден эгелеп илередип тыпкаш, өске өөрүндө тускайлавышаан, оларнын билгенин денденил барымдалаал. кылдыныларын бижимел-биле бодарынын аргаларынча өөредир чугула. Бир эвес оларны куду дендендирген тускайлавай, кадыла кичээлдеткеш туруп бээр болу-вууса, кайы-кайызынга шаптыктажып туруп бээр ийикке шынары бодап билдиреринче чалгааранчыг-даа апаар. Ынчангаш кайызынга-даа бодалгаларын (угаанын-даа, бижимелин-даа) оларнын денденил барымдалап бодатырар херек.

«Она чедир саннарын улуг улуска угаан-биле бодатырда, анаа хөй шакты чарыгаан херээ чок: чүгө каш кичээлдерге мергезилгелерин кылдырткыш, дараазында онуну ораныңе шилчир хер-к. Она чедир чуратайларын бижидип өөредиринин үзүндө, чуратай бүрүзүн ылап билдиндирген турарынче онза кичээлгеини салыры чугула. Чүгө дизе, баштайгы он чуратай оон сондо-баргы билгенин үндөзүн, арифметиканын шингээдиринин кол кезээ болганда.

Ол баштайгы чаданы эрткенин сөөлүндө арифметиканын эң бөдүүн кылдыныларын: чаңгыс ораның саннарын кадып, казырынын аргаларын билдиндиреринче шилчип, бижик билбестерин угаан-биле бодоар чаңчыларын математиканын бижимел аргалары-биле холбаштырза чогуура. Өскээр чугаалаарга, кара угаан-биле бодоар арганы математиканын дымлыңе шилчидер, олар шын аралаштыган турарын чедип алыр. Ийи болгаш оон хөй ораның сан-

нарын кадып, база казып бодатырарын үзүндө биче эвес бергелер таваржырын барымдалааш, кичээлдерге көргүзүп материалдарын: самбын, кадар, казырынын таблицаын болгаш өскөлери-даа хөй-биле херелгээр чугула. Чаңгыс ораның саннарын бодатырарын-даа үзүндө көргүзүп бергелерин эргим херектиг. Ынчангаш бижик бөлүмнереинин культурмейжилер чүгө кылгылыг көргүзүп херекселдерин чорудуп бээринеде иделгези олуруп бербейн, харын чамдык бөдүүн херекселдерин боттары кылып алырын орадаласа чогуур. Арифметика кичээлдерине херелгээр бөдүүн көргүзүп херекселдерин харын-даа өөреникчилерин боттарына кылдырар болза, улам таарымчалыг болур.

Арифметиктиг бодалгаларын кандыг-даа кылдыныларын угадып билдиндирер дээш кичээлдерге көргүзүп херекселдерин чөп ажылгаар чорук, саннарын бүдүн болгаш ончүк кезектеринин системазын, хемчеглерин дугайын, оларны ылгардып демдектерин өөреникчилер ылап, шып билген турарын хандылар. Ол ыш-каш тус-тус кылдыныларын дүрүмнөрүн шингээдип билгениңе дузалар.

Бижик билбестерин арифметиканын кадар, казыр аргаларынча өөредип турар үдө кылдыныларын ончүктүг системазын талазы-биле билгил оларда амдызында чок чүзө болганда, бергелер культурмейжилерге удаа-ларга таваржып апаар. Мынчангаш ол бергелерден чайлаар тэлээде, культурмейжи бүрүзү эң таарымчалыг аргаларын херелгеп, ылангыя 10 сан болза, 10 чаңгыстар-биле, 17 болза—10 база 7 чаңгыс-

В. САМОЙЛОВ.

Бай-Тайга районун улус өөредилге килдинин эргелекчизи.

В. И. Лениннің чогаалдарының үжен ийи дугаар тому венгр дылда

БУДАПЕШТ. «Сыкра» деп ном үндүрер чер В. И. Лениннің Чогаалдарынын 32-гү тому венгр дылда 50 муң кезек тираж-биле үндүргөн. Ол томда В. И. Лениннің 1920 чыл-

дын декабрь 30-ден 1921 жылдын август 14-ке чедир бижээн аягында-ры кирген.

(СЭТА).

Быдат Улус Республиканың дээди өөрөдилге черлери чаа өөрөдилге чылының мурнуу чарында

ПЕКИН. «Женьминьжибао» солунун дыйнадып турарың өзүгар алырга, бо чылын Кыдат Улус Республиканың дээди өөрөдилге черлеринг-70 муң студентилр өөрсир. Бо санын иштинден 29.600 кижи техниктиг дээди өөрөдилге черлеринге болгаш университеттерин техниктиг салбырларына өөренирлер.

Дээди өөрөдилге черлеринге студентилерни организастыг шилип алырын эттирери-биле дээди чырыдышкы министрствозунуң чанында студентилер хүлээп алырын талазы-биле бүгү-кыдат комитетин тургускан. Чурттуу улуг-улуг административтиг төптөринде, а ол ышкыш мжуларда ажылчыннар комитеттерин болгаш студентилер хүлээп алырын талазы-биле оларның салбырларын тургузуп турар.

В. В. Маяковскийниң төрүтүнгөн хүнүнден бээр алдан чыл болганынга Кореяның хөй-ниитизи белеткенип турар

ПХЕНЬЯН. Владимир Владимирович Маяковскийниң төрүтүнгөн хүнүнден бээр алдан чыл ою болур июльдуң 19-ка Корей Улус-Демократтыг Республиканың хөй-ниитизи белеткенип турар. Сонгу Кореяның бүдүрүлгелеринде, школаларында болгаш суурларында чогаалчылар алдар болдурган кезээлерин эрттирип, делгелгелерин организастап турар. Совет улустун улуг шүлүкчүзүңү амыдыралының болгаш чогаал амыдыралының дугайында лекцияларын ажылчыннар, тараачынарга болгаш өөреникчилерге номчуп берип турар.

Күрүнениң ном үндүрүлге чери болгаш ССРЭ-биле культуралыг харылааның корей ниитилеринин база литература болгаш уран-чүүл ажылдакчыларының Бүгү-корей ассоциациянын ном үндүрер черлери Маяковскийниң шүлүктөрүнүн чынымын, шүлүкчүңү чогаал амыдыралының дугайында брошюраларын парлап үндүрүп турар.

(СЭТА).

ГДР-ниң чону ГСЧП-ны болгаш чазакты долгандыр улам сырый катышып турар

БЕРЛИН. июнь 17-де болган фашисттиг чөнгээлерге Герман демократтыг Республиканың ажылчы чоннары болгаш тайбыңга ынакшылдыг бүгү немесер болза, ГДР-ниң чазактын улустун амыдырал байдалын улам экижидеринче болгаш Германиянын чангыс-ай чоруун дүрген катал тургузарыңе улаган хемчеглерин деткирип калбак шимчээшкени-биле харылааннар.

Хөй саныг чугаалар, медегелдер, резолюциялар чазактын адынга келбешаан турар, оон-биле чоңуңу язы-бүрү кезектеринин төзөлекчилери болза, чазактын политиктиг улангышкынын деткип турарын илереди, база чазактын ол хемчеглерин амыдыралга боттадыралыңга бүгү күштерин салырын хүлээнип турарлар.

(СЭТА).

Людвигслуст районнуң демократтыг блогу Герман Демократтыг Республиканың чазакта бодунуң чорукчан резолюциясында мында деп демделгези: Чоңуңу амыдыралының байдалдарын экижидеринче болгаш Германиянын чангыс-ай чоруун чедип алырынче улаган чазактын хемчеглери тайбыңга ынакшылдыг, ак-сеткилдиг бүгү немесериниң чүткүлүңе дүгжүп турар.

Совет улустун эп-сеткил катыштырышкынын күчүлүг шимчээшкенин Герман Демократтыг Республиканың чону өөрүп четиринишкениң сеткили-биле көрүп турар. Росток хоорайнын 350 тудуг ажылчылары Москванын тудугчуларынын профвилел организастиянын адынга чагаа чорутканнар. Ол чагаада ылангыш мында деп чугаалаан.

(СЭТА).

Июнь 17-де болгаш 18-те боттары-выстың аялыдаар черлеривиске хевээр тургаш, бисти буудулдар арганы бис чөнгээчилерге бербез бис. Моон сонгаар бис боттары-выстың чедиишкенинверисти камгалаары-биле барын талакы агентилериниң чөнгээлеринин талазы-биле серемчеллиг болур бис. Бистин чазак-высты долгандыр улам сырый катышкыш, бис тайбың болгаш Германиянын чангыс-ай чоруу дээш, база бистин амыдырал байдалы-выстын экижирин дүрген чедип алыры-биле продукциянын бүдүрүп үндүрүлгезин улгатырары дээш демиселге боттары-выстың бүгү күштерини-сти бээр бис.

Финляндияның чаа чазак

ХЕЛЬСИНКИ. Республиканың президентизи Пааскиви июль 9-та Урхо Кекконениң тургусканын чаа финлянд чазакты бадылаан. Чазактын составында моон адаанда кижилер кирген: премьер-министр—Урхо Кекконен (чер байларынын эвилели); даштыкы херектер министр—Ральф Тернгрэн (швеция улустун партиясы); иштики херектер министр—Виено Суксеслайнен (чер байларынын эвилели); салгынын болгаш үлетпүрүнү министр—Теуво Аура (партийжи эвес); камгалал министр—Кауно Клемола (чер байларынын эвилели); сак хөөнүң бир дугаар министр—Юхо Ниукканен (чер байларынын эвилели); сак хөөнүң ийи дугаар министр—Нильс Мейнандер (швеция улустун партия-

сы); юстиция министр—Свен Хегстрем (швеция улустун партиясы); социал херектеринин бир дугаар министр—садыг чөвүлекчи Лаури Хистанен (партийжи эвес); социал херектеринин ийи дугаар министр—дээрги Виено Симонен (чер байларынын эвилели); чырыдышкы министр—Иоганнес Виролайнен (чер байларынын эвилели); орук харылааларнын болгаш хөй-ниити ажылдарынын бир дугаар министр—дагжы чөвүлекчи Эзэро Мякиннен (партийжи эвес); орук харылааларынын болгаш хөй-ниити ажылдарынын ийи дугаар министр—Кусти Эскола (чер байларынын эвилели); чер ажылынын министр—Марти Мистунен (чер байларынын эвилели).

(СЭТА).

Бирмада гоминданчылар

ЛОНДОН. Бирмада турар генерал Ли Минин гоминданчы дээрбечилери чаа халдаашкынын чорудары-биле улуг күженишкениң чепселенип турарлар деп Рейтер агентилеринин корреспондентизи «Нью-таймс оф фирма» деп солунун дыйнадынга үндөзүлгези, Рангундан

дамчыткан. Ол солунуң дыйнадып турары-биле алырга, Тайваньдан чаа бооларны болгаш оң-чөмзекти эккээр аар самолёттарын хондуруп болур кылдыр Монг-Сатед аэродрому калбартып турар.

(СЭТА).

Ли Сын Ман чаа чөңгөөлериң белеткеп турар

Синьхуа агентилериниң таймырларлары

ПЕКИН. Синьхуа агентилериниң тускай корреспондентизиниң июль 6-да Кесондан дамчытканы: Кореяга тайбыңчыдылга дугайында чугаалажышкынын ара үскенинден бээр 16 хүнер эрткен. АКШ-тын чазактын чорудуп турары, Ли Сын Манга шаптыктавазының полятиказынын түнелинде тургустунуп келген дүшкүрүлүг байдалга холбаштыр ол чазак кандыг ажылдарын кылырыл дээрзин делегей хайгаарат турар. Бо хүн Робертсон (АКШ-тын президентизиниң хууда төлээлекчизи—(Рер.) Ли Сын Ман-биле он удаа чөвүлел кылган. АКШ-тын чазак болза, Ли Сын Манны тайбыңчыдылгаже ээлдирер бис деп медегел турар. Ынчалза-даа шындыда ол тайбыңчыдылганы үзе согарыңче Ли Сын Манны улам-на күткүп турар.

Туттурган 25 муң корей шериглерин Ли Сын Маннын лагерилерден үндүргени болгаш оларны мурнуу-корей армияга элзедип киргени америк командьлалдын шууг шаптыктаашкын чокка эрттиргенинден болган дээрзин айткыш, корреспондентизиниң оон ынай бижээни: Американын шак ындыг байдалдыг чоруу Ли Сын Маннын улам дидим ажылдарыңга чедирген, чүд дие, оон соонда Ли Сын Ман болза, бир эвес американын «бот-боттарынын камгалалынын пактызы» дээр пактыны оон-биле чарар болгаш политиктиг конференцияны үш ай хуусаага кызыгаарлаар деп азаашкынын бербес болза, тайбыңчыдылгага чөпшээрешпес мен деп улам ыткыры-биле алгырып турар апарган. Ли Сын Маннын мугулай хөдөлүшкени-нери американын дүвүрөтпезин, база ону оожурдап каар сорулга боттарынын контролон ажылдарынын орунуңа олар Кореяга тайбыңче оруктун аскыңа оожум частыр база бир бомбаны Ли Сын Ман-биле эмгелжи салып кааннар. Кореяга бодунуң турганынын үш дугаар хүнүнде Робертсон Ли Сын Ман-биле шериг эвилелин чарарыңа чөпшээрешкен. Ол шериг эвилелин чарары америк сенаттын бадылаашкынынга кирер, база агаа элзэн үе негетинер чүве болганда, Робертсон Ли Сын Манга уктуштур барып, тускай шериг эвилелин чарарынын бетинде тодаргай шериг магалдыларын тургузар түр дугуржулганы оон-биле чарарын азаан.

Ынчаар орта Ли Сын Ман болза бир эвес үш ай дургузунда болур политиктиг конференция Кореяны катыштырарынын Ли Сын Манга таарымчалыг оруун тыппас болза, Катышкан Штаттар мээ-биле кады дайынны каталп уламчылазын деп шуудургу негеп туруп берген. Агаа чөпшээрешилге бээр деп боттарынын күзөвүн турарынын дугайын американын медегелзэн болза-даа Робертсон дайынны каталп уламчылазынын дугайында айткырыңа чугаалажып көөрүнчө кирипкен деп Сеулдан келген дыйнадыларга чугаалап турган.

Ойнайт Пресс агентилериниң корреспондентизиниң июль 5-те Сеулдан дамчыткан дыйнадымың өзү-дугаар алырга, Робертсон «ийи пункттардан тургустунган компромисстиг планы» идип үндүргөн. Ол план моон адаанда чүүлдерин көрүп турар:

1. Бир эвес тайбыңчыдылга соонда чымылган турар политиктиг конференция Кореяны тайбың арга-биле катыштырарынын дугайында айткыры талазы-биле кандыг-даа бурунгаарлаашкыны 90 хүннерин иштинде чедип ап шыдаас болза, Катышкан Штаттар Мурнуу Корея-биле кады ол конференциядан чоруй баарыңга чөпшээрер.

2. Ындыг чоруюшкунуң соонда Катышкан Штаттар коммунистерге удуур дайынны каталп чорударынын дугайында айткырынын дипломаттыг бөдүктөргө «чугаалажып көөр». Бар турар дыйнадылар өзү-дугаар алырга, ол «компромисстиг планы» американын айткырынын эки шийтпирлээшкени кылдыр көрүп турарлар. Ынчалза-даа ол дээрге, Ли Сын Маннын тайбыңчыдылганы үзеринче улаган кем-буруулуң үлгедилерин чүүлдүзүңгөн чорук болур дээрзин чүгүле согур кижилер көрбөй барып болур.

Политиктиг конференцияны сонуургалдыг талаалар айткырынын чугаалажышкынын дузазы-биле шийтпирлээр ужурулг чер кылдыр эвес, а харын тайбыңчыдылгага камгарылажак боттарынын сорулганын чедип алырын чөпшээр кылдыр, чүгүле ынчаар ажылдарын Катышкан Штаттар оралдажып турар дээрзин мырынай тодаргай-дыр. Политиктиг конференциянын келир үезин чангыс талаалар — Катышкан Штаттарын болгаш Ли Сын Маннын шийтпирлээр, политиктиг кон-

ференцияга киржир сонуургалдыг чурттарны Катышкан Штаттарын болгаш Ли Сын Маннын соон эдеринче албадаар, база политиктиг конференциянын баш бурунгаар буураашкыңче чоокшуладарын оралдажыр деп кордал Робертсонун планынын ол пунктузуңуң херек кырында сүзүңү ол болур.

Катышкан Штаттар болгаш Ли Сын Ман политиктиг конференциянын баш бурунгаар буураашкыңче идип турар болганда, дайынны каталп уламчылаарынын дугайында айткырынын Ли Сын Ман-биле чугаалажып көөрүңге АКШ-тын чөпшээрешкени ол пункт ынчангаш онза ужуру-дузалыг апаар деп чүве мырынай тодаргай. Туттурган шериглерин «хостаарыңдан» шериг эвилелин-ге чедир, шериг эвилелинден—политиктиг конференцияны каапкаш чоруй баарыңга чедир, а политиктиг конференцияны каапкаш чоруй барганынын соонда—дайынны каталп уламчылаарынын дугайында айткырынын Ли Сын Ман-биле чугаалажып көөрүңге чедир Ли Сын Ман эдеринге Катышкан Штаттар белең болуп турар. Катышкан Штаттар болгаш Ли Сын Ман дайынны каталп чорударынын дугайын тайбыңчыдылганы боттарынын мурнууда безин бодап турар дээр дугайын бо чүүлдер тодаргай эвес кылдыр чугаалап турары ол бе ынчаш?

Робертсонун планында көрдүнгөн «чугаалажып көөрүшкүн» болгаш «Катышкан Штаттарын» сенаттын эргежок чугула чүүлдүзүңүңү» дээр чүүлдер болза, делегейин хөй-ниитизиниң кичээңгейин будалдырар дээр көжеге бурундаан еске чүү-даа эвес-тир. Үш чылдарын мурнууда бодунуң интентив шериглерин Кореяге чорударынын мурнууда Трумэн АКШ-тын конгрессиниң «чүүлдүзүңүңү» албаан дээрзи бүгүдеге билдингир болгай. Ол ийи пункттардан тургустунган план херек кырында Кореяга тайбыңчыдылганы үзерин айналың бодунда чажырткырып турар чүүл болур.

ПЕКИН. Синьхуа агентилериниң тускай корреспондентизи июль 7-де Кесондан мында деп дамчыткан: Кореяга тайбыңчыдылганы үзе согарынын чаа планы төлөвилетиниң турар. Бир эвес Мурнуу Корея «дайынны чазактан үргүлчүлээр» деп шийтпир үндүрер болза, америк шериглерини фронтундун үндүрүп болгаш оларны лисыманчы чалча армия-биле солуп шыдарыңа Кореяда сески америк армияны командьлакчызы Максвелл Тэйлор июль 6-да медегелзэн. Июль 7-де ол бодунуң бүгү корпустар командьлакчыларынын чөвүлел хуралын чымдырарын, дыйнадылар өзү-дугаар алырга, ол чөвүлел хурал болза, бир эвес тайбыңчыдылгага ат салдына берзе, америк шериглерин лисыманчы чалча шериглер-биле солурунунуң планынга холбашкан болуп турар.

Оон-биле кады Кларктын планын ап көөрге, Ли Сын Ман тайбыңчыдылганы негедилерин сагырынын ойналал кааптар болгаш фронтунуң амгы шугумундан мурнуу талаже ийи километр черге бодунуң армиянын аткаарладырын чөпшээрэ-бес боор деп бодап турар чүүл бар деп Интернейшыл Ньюс Сервис агентилериниң корреспондентизи Токиодан дыйнаткан. Ынчалза-даа лисыманчы чалча армия антикоммунизм талазында аажок үнелиг машина болуп турар чүве болганда, бир эвес ол чалча армия Кларктын командьлалынын адаанда үне-даа берзе, өскээр чугаалаарга, тайбыңчыдылганы негедилерин күүседилерин болгаш шериг кызыгаарлап шугумунуң мурнуу талазыңче аткаарлаарында ол ойналал-даа турар болза, Катышкан Штаттар мурнуу-корей армиянын боо-чөпсезиң дүжүр деп бодавайн турар. Бир эвес Ли Сын Ман «дайынны чазактан үргүлчүлээр» деп шийтпирлөпкөн таварында, боо-чөпсөк-биле болгаш материалдар-биле дузаламчыны анаа көргүзүрүн АКШ-тын соксатпазы дээш черле туржурунун дугайын, эзээрпег дайынзырап турар америк сенатор Ноулэнд база медегелзэн.

Ли Сын Ман-даа тоовайн тайбыңчыдылгага ат салырын американын ам медегел турар үеде Робертсонун планы улуг кичээңгейде болуп турар. Лисыманчы армия дайындажып турда, Катышкан Штаттар дайынны үргүлчүлээр чигедилери-биле ол армияны боо-чөпсөк-биле материалдар-биле мурнуудагы хевээр хандырып турар ужурулг-дур. Бо болза тайбыңчыдылганы үзе кирер болгаш дайынны үргүлчүлээр деп чүткүлдүн талазы-биле Ли Сын Манны ажы-биле күткүп көгүдүп турар чүүл болур.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустун армияның Кол командьлалының дыйнады

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустун армияның Кол командьлалынын июль 9-та медегелзэни болза, эрткен хүнүн дургузунда улустун шериглериниң кезектери Коранпхори районга болгаш Хохорини мурнуу-барынын талазыңга дайынга удуур шоолуг эвес тулчуушкуннары чоруткан. Июль 9-туң дүвезинде америка ужуар-чүүл Мурнуу Хамген мжууда

Хымкан хоорайнын девискээринче халдаашкын кылып, ону кадыг-дошкун бомбалаашкыңга таварыштырган. Хамааты чурттакчыларын ортузунда дыка хөй өлүм-чидимнер болган. Дыка хөй бажыңнар болгаш чер бажыңнар үрелген.

Июль 9-та адыгжы-анчылар дайыннын ийи самолөдун андара адып бадырган.

(СЭТА).

Күш-культура болгаш спорт

Чурукта: Кызылдың «Динамо» командьзынын капитаны Колесниковтун Красноярскиниң командьзынын капитаны Зыковка чечектерни тутсуп турары.

ФУТБОЛ

КРАСНОЯРСК — КЫЗЫЛ

Июль 12-де, дыштаныр хүнде, Кызылдың «Совет Тыванын беш чыл ою» стадионуңга бут бөмбүңүнүн талазы-биле РСФСР-нин кубугу дээш маргылдааның ужуражышкыны болган. Кызыл биле Красноярскиниң динамочулары ойнааннар.

Оюн эгелээриниң ырак мурнууда стадионуң олуттары долган турган. Ужуражышкын кызылчыларын чүткүлдүг атаказы-биле эгелзэн. Бешки минутада кызылчыларын ол талакы кыдыгың халдакчызы Мерзляков 7—8 метр хире черге чүгүле вратарга удуур артып калгаш, хаалгаже кирип шыдаваан. Оюнун оон ийги минутазында аалчыларын вратар үткүй келген бедик бөмбүкчө шураашкын кылган. Пульков (№ 8) бөмбүкчө мурнап четкеш, аалчыларын эң хаалгазыңче бөмбүктү чууп кирипкен.

Краснояржылар элзэн үр үеде оюну денештирер дээш оралдажып демисежир ужурулг апарганнар. Оюн чээрбиң минута чоруп турда аалчыларын ол талакы кыдыгың халдакчызы Строкожев ийи күштүг тевишкенини улай кылган, эки ойнап турган кызылчыларын вратары В. Волков оларны тутулалп алган.

Оюнун үжөн бешки минутазында краснояржылар бир бөмбүктү киригенер. Ийи минута эрткенде-ле кызылчылар санын боттарынга ажыкты кылдыр 2:1 чедиргенер. Командьлар ол сан-биле чапсарлааннар.

Оюнун ийги чартымы база-ла кызылчыларын атаказы-биле эгелзэн болгаш он минута болганда олар санын 3:1 чедиргенер. Кызылдың «Динамозунга» тилгелге чоок турган. Ийи артык сан улуг идегелди берип болур турган. Ынчалза-

жөк аалчылар 57-ги минутада ийи бөмбүктү киригер, үр болбаанда санын 3:3 кылдыр денештирпкенер. Оюнун төнчүзүңге чедир алды минута артканда краснояржыларын № 4 камгалакчызы кызылчыларын халдакчызыңга удуур оюнга таарышпас арганы хереглзэн. Краснояржыларын хаалгазыңче 11 метрден шийткел тевиң болур турган. Судья оюн шууг эрттирген. Оюн төнер чоокшулай бергенде аалчылар дерткү бөмбүктү кири тепкенер. Судья эш Антилов (Кызыл) оюндан дашкаар турган ойнакчы киригер дээш санаваан. Херек кырында ол шын тевишкын болган.

Оюн 3:3 болуп доозулган төлээде, кубок ойнаарын дүрүмүн өзү-дугаар немелде шак 30 минутаны берген. Краснояржылар немелде шакта коңчут капшагай, шийтпирлиг ойнааш, үш санын кири тепкеш, кызылчыларын удууп алганнар.

Аалчылардан Строкожев (№ 7) Свирский (№ 9) олар эки ойнааннар Кызылчылардан Колесников (№ 9) кызылчак, мергежилди ойнаан.

Кызылчылар азылгардан (корнер) берген тевиңлерин болгаш шийткелдерин ажылгап билбези-биле база ойнакчыларын тус бурузунда аргаларын ажылгап шыдавааны-биле болгаш хаалгаже мерген тевиңлер чогу-биле уттурганнар.

Ужуражылганың судьязы эш Антилов оюну дыка кошокка эрттирген. Ол улуг маргылдааларга судьялап шыдавазын көргүскен. Ужуражылганың организакчылары дыштаныр хүн турбуза, оюну, ойнакчылар эгелзэни-биле немелде шактын сөөлүг минуталарын имирде ойнатынар ужуруга таварышкан.

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

ШӨЙҮНДҮНҮҢ ХАЛДАВЫРЛЫГ ААРЫГЛАРЫ

аъш-чемден, сугдан болгаш холдарын хирлинден дамчып неперээр.

Халдаарының дөстелгелери болза, аарыг чораян болгаш кадык кижилерниң баццалостуг аарыгларында болур.

Бодударын болгаш уругларын баш бурунгаар, чогуур өй-шаанда тарыдырар.

Аарыг кижилерни эмнелгеге доп-дораан чедиридер. Санитар-гигиеналыг нормаларын болгаш корум-чурумну мүүсетпишаан, силер бодуңарны болгаш долгандыр турар чоңу ожин шифинден болгаш дизентериядан камгалаңар.

Тыва областың санитар-чырыдышкын бажыңы.

